

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพมาอยู่ร่วมกัน จึงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งหมด ๗ อำเภอด้วยกัน คือ

อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

อำเภอขุนยวม

อำเภอปาย

อำเภอแม่สะเรียง

อำเภอแม่ลาน้อย

อำเภอสบเมย

อำเภอปางมะผ้า

ประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหลากหลายในการอยู่ร่วมกันมีทั้งคนเมือง ชาวไต (ไทใหญ่) จีนฮ่อ พม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด ได้แก่ ม้ง (แม้ว) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) ลัวะและปกากะญอ (กะเหรี่ยง) เป็นต้น โดยต่างรักษาวัฒนธรรมของตนเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็อยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกันได้อย่างไม่เคยปรากฏความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมแต่อย่างใด

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นที่มีความหลากหลายทางนิเวศวิทยา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา พื้นที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 100 – 2,000 เมตร สามารถพบป่าไม้ที่มีความหลากหลาย กล่าวคือ มีป่าไม้ไม่ผลัดใบ ได้แก่ ป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบเขา ป่าสน อีกทั้งมีป่าไม้ผลัดใบ อันได้แก่ ป่าผสมเบญจพรรณ และ ป่าเต็งรัง นอกจากนี้ยังมีป่าไร่ร้าง และ ป่าไร่เลื่อนลอยในหลายๆพื้นที่ และพืชพรรณที่พบส่วนมากจะเป็นพืชพรรณที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้เต็งรัง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ชิงชัน ไม้มะค่าโมง ไม้รักฟ้า ไม้ยมหอม ไม้ตะเคียนทอง ไม้ตะแบก ฯลฯ¹

¹ ข้อมูลจากกรมป่าไม้ www.forest.go.th สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2559

โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนถือเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 8 ของประเทศ² และเนื้อที่กว้างร้อยละ 88.85 ของพื้นที่จังหวัดเป็นพื้นที่ป่า ประกอบไปด้วยพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน และ สวนรุกชชาติ

ในส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแม่น้ำสายที่สำคัญ คือ

1) แม่น้ำปาย ต้นน้ำอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างทิวเขาดนงรังชัยและทิวเขาแดนลาว ในเขตอำเภอปาย สายน้ำไหลเข้าสู่เขตอำเภอปาย ทางทิศใต้แล้วจึงหักเหไปทางทิศตะวันตก ผ่านอำเภอเมือง มีความยาว 135 กิโลเมตร มีปริมาณน้ำไหลเฉลี่ยตลอดปี 1,570 ล้านลูกบาศก์เมตร

2) แม่น้ำยวม มีต้นน้ำเกิดจากทิวเขาทางตอนใต้ของช่องปากเกี้ยวในอำเภอยูนยวม ไหลผ่านอำเภอยูนยวม อำเภอแม่ลา-น้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย มีความยาว 215 กิโลเมตร มีปริมาณน้ำเฉลี่ยตลอดปี 521 ล้านลูกบาศก์เมตร

3) แม่น้ำสาละวิน มีต้นกำเนิดจากธิเบต ไหลผ่านตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านด้านตะวันตกของสหภาพเมียนมาร์ และ ด้านตะวันตกของไทย ได้ชื่อว่าเป็นแม่น้ำนานาชาติเนื่องจากไหลผ่านหลายประเทศ

4) แม่น้ำเมย มีต้นกำเนิดจากอำเภอพบพระในจังหวัดตาก และไหลมาบรรจบแม่น้ำสาละวินที่อำเภอสบเมย

นอกจากนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีความหลากหลายในชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมด้วย กล่าวคือ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรที่อาศัยอยู่หลากหลาย โดยมีทั้งชาวไต (ไทใหญ่) จีนฮ่อ พม่า นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มากมายหลายกลุ่ม โดยกลุ่มคนแต่ละกลุ่มต่างมีวัฒนธรรมประเพณีของตัวเองเป็นเฉพาะ และยังมีการใช้ภาษาเฉพาะในกลุ่มของตนอีกด้วย ด้วยเหตุผลที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ติดชายแดน จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจนกลายเป็นเอกลักษณ์

เมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายไม่ว่าในทางระบบนิเวศวิทยา ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ รวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรากฐานแตกต่างกันส่งผลให้การใช้ชีวิต และการดำรงอยู่ของกลุ่มคนแต่ละกลุ่มย่อมมีเอกลักษณ์ และลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างกันไป รวมทั้งการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติบริเวณที่กลุ่มชุมชนนั้น ๆ อยู่อาศัย ย่อมมีลักษณะพิเศษเฉพาะขึ้นอยู่กับการดำรงตนของกลุ่มชุมชนแต่ละกลุ่มนั้นสร้างขึ้นมา จึงควรค่าอย่างยิ่งต่อทำนุบำรุง รักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชุมชนแต่ละกลุ่มให้คงอยู่ และเพื่อการศึกษาแนวทางการจัดการ

² ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและงานปกครอง. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "ข้อมูลการปกครอง." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.dopa.go.th/padmic/jungwad76/jungwad76.htm> [ม.ป.ป.]. สืบค้น 26 สิงหาคม 2559

ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละกลุ่มชุมชน เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชุมชนด้วยกันเอง และระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ตลอดจนเพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวทางอย่างยั่งยืน โดยมีภาครัฐคอยให้การสนับสนุน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ภาครัฐให้ความสำคัญ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากปัจจัยในหลาย ๆ สาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของสังคม การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้มีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากขึ้น หรือเพราะความเห็นแก่ตัวที่เพิ่มขึ้นของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรธรรมชาตินั้นถือเป็นสมบัติที่ประชาชนทุกคนในชาติต้องช่วยกันดูแล และจัดการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และช่วยกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้กลับมามีสภาพดั้งเดิม

การจัดการดูแล และ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติได้มีความพยายามดำเนินการเรื่อยมาโดยภาครัฐ (ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง หรือ ส่วนภูมิภาค) แต่ยังคงประสบปัญหา เนื่องจากความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างคนในชุมชน และ ภาครัฐ ตลอดจนความเข้าใจของภาครัฐในสภาพพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการดูแล และ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติไม่อาจนำรูปแบบเดียวไปใช้แบบบูรณาการได้ในทุกท้องถิ่นเนื่องจากความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ และ ทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้นในช่วงหลังจึงมีแนวความคิดขึ้นมาใหม่ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีแนวความคิดให้คนในท้องถิ่น หรือคนในพื้นที่ช่วยกันดูแลจัดการสอดส่อง โดยใช้แนวคิดที่ให้ประชาชนในพื้นที่มีจิตสำนึกรัก ห่วงแหน วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ เสมือนตนเองเป็นเจ้าของร่วมกัน เนื่องจากการให้คนในพื้นที่ดูแลจัดการวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาตินี้ นอกจากจะรู้จักสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และตนเอง รวมไปถึงลักษณะพื้นที่ที่ดีกว่าบุคคลนอกแล้ว การให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมการดูแลจัดการ ย่อมส่งผลประโยชน์แก่สมาชิกชุมชนนั้น ๆ

“วิถีชีวิตการดำรงอยู่วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายที่กำลังพัฒนาจากบุคคลภายนอกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การยอมรับหรือการขัดขืนวัฒนธรรมภายนอก หรือการรับเพื่อนำมาปรับประยุกต์ของวัฒนธรรมนั้นมีผลกระทบในการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ของชุมชนเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมสังคมเป็นเป้าหมายเพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของการใช้ทุนเดิมที่มีอยู่ให้เกิดความหมายด้านคุณค่าต่อมนุษย์อย่างยั่งยืน

การจัดการความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) เป็นการนำคุณค่าของทุนสังคมวัฒนธรรม โดยการมองลึกเข้าไปข้างในด้วยความลึกซึ้งถึงคุณภาพอย่างรอบด้าน การมองเห็นความเป็นนายของวัฒนธรรม รากเหง้า สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาและความเป็นธรรมชาติอยู่ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกชุมชนด้านคุณค่าของทุนทางสังคมวัฒนธรรม

กระบวนการทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกการรักท้องถิ่น การมองเห็นคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จะทำให้เกิดความรักหวงแหนมรดกทางปัญญา รู้จักสิทธิทางวัฒนธรรม รู้หน้าที่ในการที่จะเพิ่มพูนความสามารถด้านความรู้ ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมเศรษฐกิจการเมือง ด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์จากฐานข้อมูลชุมชน จะนำไปสู่ความสังคมแห่งการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตและเกิดพลังชุมชนที่มีศักยภาพมีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการจัดการวางแผนให้กับชีวิตชุมชนและตนเอง นอกจากนี้ชุดโครงการวิจัยนี้ยังเพิ่มพลังความเข้มแข็งของชุมชนด้วยตระหนักในคุณค่าของต้นทุนทางสังคม โดยนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จะเป็นช่วยต่อยอดความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

1.1 ศึกษาคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2 ศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ศึกษาวัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

1. ศึกษาคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ศึกษาวัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตประชากร

1. กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้ อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเตง อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตเวลา 1 ปี

4 วิธีการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึกเป็นหลัก คณะนักวิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สำหรับการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาคนตรี สิทธิชุมชน และวัฒนธรรมกฎหมาย ที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นคณะนักวิจัยจึงดำเนินการวิจัยตั้งแต่สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคนตรี สิทธิชุมชน และวัฒนธรรมกฎหมาย ตลอดจนการนำคนตรี สิทธิชุมชน และกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในมิติมุมมองต่าง ๆ โดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 3 จุดประสงค์ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ ตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ ตำบลแม่เนาเตง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 1.2 ศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมุเซอ ตำบลแม่เนาเตง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 1.3 ศึกษาวัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ ตำบลเวียงใต้และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ ตำบลแม่เนาเตง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

จุดประสงค์ที่ 1 ศึกษาคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ ตำบลเวียงใต้ และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ ตำบลแม่เนาเตง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

โดยการสำรวจรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ อำเภอบางบัวทอง มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. สำรวจและรวบรวมวัฒนธรรมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอและกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ ที่ยังคงดำรงอยู่และส่วนที่สูญหายไป

- 1.1 วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วมดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลพื้นฐานของคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ

- 2) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการสูญหายของคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซอ และกลุ่มชาติพันธุ์มุเซอ

1.2 ขั้นตอนวิธีการทำวิจัย โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในภาพรวมของปัญหา ขั้นตอนดังกล่าวมีดังนี้

1) สํารวจข้อมูลทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

2) ภาคสนาม ดังนี้

- ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคสนาม สันทนากลุ่ม (Focus group) ศึกษากิจกรรมที่มีคนตรีเป็นองค์ประกอบที่อยู่ในพื้นที่ โดยเน้นคนตรีที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ตลอดจนการดำรงอยู่ การสืบทอดและการปรับตัวต่อบริบทต่าง ๆ ของสังคม

- สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ในเรื่องปัญหาที่พบคนตรี โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยข้อมูลดังกล่าวได้จากปราชญ์ลีซู มูเซอ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ประชากรเป้าหมายการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอที่เกี่ยวข้องกับคนตรีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตำบลแม่नाเต็งและตำบลเวียงใต้ โดยการสัมภาษณ์และทำการประชุมกลุ่มเพื่อค้นหาข้อมูลพื้นฐานตลอดจนข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของมูเซอที่สะท้อนอัตลักษณ์

2) ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่

1.4 วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ค้นหาปัญหาสถานภาพของวัฒนธรรม

1.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ผู้วิจัยได้จากการลงภาคสนามที่ศึกษาระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลรวมระยะเวลา 10 เดือน

2) ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาจากเอกสารที่นำเสนอแนวคิดและประสบการณ์จากผู้เขียน โดยตรง ได้แก่ ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อด้านอินเทอร์เน็ต จากบทความทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีสื่อจากฐานข้อมูลแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารเชิงพื้นที่ศึกษา

1.6 วิธีการเก็บและประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

1) สํารวจสถานะคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ สํารวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การดำรงอยู่ การปรับเปลี่ยนตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม สันทนากลุ่มปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านคนตรี

4) จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเก็บข้อมูล

1.7 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ นำข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิดทฤษฎีการตีความปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และทฤษฎีทางมานุษยวิทยา และแนวคิดอื่น

2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์หาสาเหตุของปัญหา เพื่อหาปัญหาสาเหตุปัจจัย สรุปรจากการศึกษาเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ทางด้านองค์ความรู้คนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ

การสรุปข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ความรู้คนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ สภาพสาเหตุปัญหาปัจจัย และแนวทางการพัฒนาร่วมกัน โดยเอาข้อมูลมาเรียงลำดับเพื่อให้ได้ประเด็นหลักในการศึกษา

จุดประสงค์ที่ 2 ศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเติง อำเภอป่ามัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสำรวจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเติง อำเภอป่ามัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัย เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลสิทธิชุมชน
- 2) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุเกี่ยวกับสิทธิชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้

2.2 ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเติง
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

- สภาพข้อเท็จจริงสิทธิชุมชนในตำบลแม่नाเติง อำเภอป่ามัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.3 วิธีการทำวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพภาพรวมของปัญหา ซึ่งขั้นตอนกล่าวมีดังนี้

1) สำรวจข้อมูลทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

2) ภาคสนาม ดังนี้

- ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคสนาม ศึกษากิจกรรมของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่
- สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ประชาชนชุมชน เจ้าหน้าที่การปกครอง จากปัญหาที่พบแนวทางการแก้ไข

- สนทนากลุ่ม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และสถานประกอบการ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสนใจ โดยให้กลุ่มคนต่าง ๆ ตระหนักถึงปัญหาที่ดำเนินการในอนาคตถึงการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของสิทธิชุมชนในมิติต่าง ๆ แบบองค์รวม

2.4 ประชากรเป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) สมาชิกชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตำบลแม่नाเตง โดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้
- 2) ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่

2.5 วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ โดยมีประเด็น ดังนี้

- การรู้จักสิทธิชุมชน
- การจัดการทรัพยากรป่าไม้
- การดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกัน

โดยเลือกมาประชากรแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ จากภาคสนาม การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม
- 2) ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ

2.7 วิธีการเก็บและประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

- 1) สสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
- 2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม สนทนากลุ่ม
- 4) จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเก็บข้อมูล

2.8 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรร่วมกันของสมาชิกในชุมชน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิดทฤษฎีการตีความปรากฏการณ์ และทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและแนวคิดอื่น ๆ ทางด้านสิทธิชุมชน

2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ หาสาเหตุของปัญหา สรุปจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ทางด้านสิทธิชุมชนของชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จุดประสงค์ที่ 3 ศึกษาวัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้ และมูเซอ ตำบลแม่नाเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขั้นตอนที่ 1 สำรววัฒนธรรมกฎหมายชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูและชาวมูเซอ ตำบลเวียงใต้และตำบลแม่नाเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัย มีดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลวัฒนธรรมกฎหมายลีซูและมูเซอเดิม
- 2) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกฎหมายเดิมและกฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.2 ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ชาวลีซูตำบลเวียงใต้และ ชาวมูเซอ ตำบลแม่नाเติง
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - สภาพข้อเท็จจริงของวัฒนธรรมกฎหมายกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ตำบลเวียงใต้และชาวมูเซอตำบลแม่नाเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.3 วิธีการทำวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สำรวข้อมูลทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์
- 2) ภาคสนาม ดังนี้
 - ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคสนามด้านวัฒนธรรมกฎหมายของชาวลีซู ตำบลเวียงใต้และชาวมูเซอตำบลแม่नाเติงที่อยู่ในพื้นที่
 - สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ชาวลีซู มูเซอ เจ้าหน้าที่การปกครอง จากปัญหาที่พบแนวทางการแก้ไข
 - สนทนากลุ่ม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม การสนใจเพื่อให้กลุ่มคนต่าง ๆ ด้านการเปลี่ยนแปลงความสำคัญของวัฒนธรรมกฎหมายชุมชนในมิติต่าง ๆ แบบองค์รวม

3.4 ประชากรเป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) สมาชิกชาวลีซูตำบลเวียงใต้และสมาชิกชาวมูเซอที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตำบลแม่नाเติงโดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมกฎหมาย

2) ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่

3.5 วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ โดยมีประเด็น ดังนี้

- วัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ
- กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล
- ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายของทั้งสองร่วมกัน

โดยเลือกมาประชากรแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.6 วิธีการเก็บและประมวลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

- 1) สำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
- 2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม สนทนากลุ่ม
- 4) จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลใช้ การจดบันทึก บันทึกวิดีโอ การสนทนากลุ่ม บันทึกเสียงการสนทนา สัมภาษณ์บุคคลและภาพถ่าย เพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียดจำแนกประเด็นต่าง ๆ และสรุปเป็นประเด็นการวิจัย

3.7 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมกฎหมายของสมาชิกในชุมชน นำข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิด ทฤษฎีการตีความปรากฏการณ์ และทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและแนวคิดอื่น ๆ ทางด้านกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ หากสาเหตุของปัญหา สรุปจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ทางด้านวัฒนธรรมกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อ ตำบลเวียงใต้และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ ตำบลแม่नाเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นำผลวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาเรียงลำดับประเด็นหลัก ๆ สรุปผลออกมาเป็นปัญหาสาเหตุปัจจัย

4. นำข้อมูลวิเคราะห์ ตามหลักมานุษยวิทยาคนตรีรวมทั้งทฤษฎีทางคนตรี

5. จัดพิมพ์รูปเล่มฉบับสมบูรณ์

1.5 ตารางที่ 1.1 แผนการวิจัยดำเนินการวิจัย

กิจกรรม	เดือน											
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
	58	58	59	59	59	59	59	59	59	59	59	๕๕
1. ศึกษาเอกสาร	←→											
2. เก็บข้อมูล				←→								
3. ตรวจสอบข้อมูล							←→					
4. วิเคราะห์ข้อมูล									←→			
5. เขียนรายงาน การวิจัย			←→									
6. จัดทำรายงาน ฉบับสมบูรณ์												←→

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

สิทธิชุมชน

หมายถึง สิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์จากป่า โดยนัยนี้สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งชุมชนสามารถใช้อำนาจออกกฎเกณฑ์โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคม

วัฒนธรรมกฎหมาย

หมายถึง วัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์ เพื่อให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข รวมทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture) เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์

หมายถึง กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะเชื้อชาติ และสัญชาติ เข้าด้วยกัน หรือกลุ่มที่มีพันธะทางเชื้อชาติและทางวัฒนธรรม ประสานกันเข้าจนสมาชิกของกลุ่มเอง 'ไม่รู้สึกรังเกียจ'

ของทั้งสองนี้และคนภายนอก ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ จะ
"ไม่แลเห็นถึง ความแตกต่างกัน"

ลาหู่ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ
ลีซอ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 7.1 ได้แนวทางการอนุรักษ์ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ และกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ
- 7.2 ได้แนวทางการรักษาวัฒนธรรมกฎหมายและสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์
- 7.3 ได้เผยแพร่ในวารสารและหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์จาก ชุมชนตำบลเวียงใต้ ตำบลแม่नाเติง ตำบลทุ่งยาว จากพลังที่จะจัดการทุนทางสังคมวัฒนธรรมด้วยตนเองและเพื่อประโยชน์ชุมชนของตนเอง
- 7.4 ได้แนวทางการศึกษาในด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา วัฒนธรรม มานุษยวิทยาดนตรี

